

БЮЛЕТЕНЬ

www.uaa.org.ua

01 (56)
2024

Ukrainian Advocates'
Association

АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ
УКРАЇНИ

4

Володимир Ващенко

партнер-засновник
VB PARTNERS,
керівник практики DR
проект «Обличчя адвокатури»

12

ААУ відзначила
День адвокатури
України
події ААУ

19

Дебютна
конференція ААУ
з сімейного права
події ААУ

МИ ВІДКРИТІ ДЛЯ ВСІХ АДВОКАТІВ

• ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ ААУ •

• ПАРТНЕРИ КОМІТЕТІВ ААУ •

БИТВА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Вражаючи увесь світ мужністю, патріотизмом та національною єдністю, українці відстоюють свою незалежність. Стримуючи зовнішнього ворога, Україна не вправі програти внутрішню боротьбу, зрадити демократичні ідеї, які ціною свого життя виборюють її громадяни.

Незалежний суд – одна з таких цінностей. Це не даність, а битва, яку необхідно щоденно вигравати. Це не сухі рядки Конституції, а стан самоусвідомлення.

Найідеальніший закон може бути свавільно інтерпретовано. Але внутрішньо незалежний суддя недосяжний впливу будь-якого владного кабінету, громадсько-го активіста, чи іншої сторонньої сили.

«Державницький інтерес», «контрольна справа» та інші штучні «лейтмотиви» судових рішень повинні назавжди відійти в минуле. Закон має бути єдиним орієнтиром при обґрунтуванні кожного судового рішення у кожній судовій справі.

У війну суддівська незалежність стає ще більш крихкою, вимагаючи єднання професійної спільноти. І не лише суддів, які мають підняти голову, стати більш солідарними та самоврядними. Мова про усіх нас – адвокатів, прокурорів, політиків та зрештою про кожного громадянина. Бо незалежність судді – не його особиста привілея, а загальне суспільне благо.

З повагою, Маліневський Олег, віцепрезидент ААУ, голова Комітету ААУ з судової практики, керуючий партнер EQUITY, адвокат

ЗМІСТ

ОБЛИЧЧЯ АДВОКАТУРИ

Ващенко Володимир «Українське санкційне судочинство: принципи функціонування» 04

Події ААУ

13-th KYIV CRIMINAL LAW FORUM 07

СТАТТЯ

Данилець Дмитро «Правила розблокування податкових накладних у 2024 році: аналіз практики Верховного Суду» 09

Події ААУ

День адвокатури України 12

СТАТТЯ

Крячок Тетяна «Проблематика реалізації компенсаційного механізму шкоди, завданої РФ» 14

СТАТТЯ

Губська Алла «І знову до питання групового позову в Україні: це вже процесуальна реальність чи юридичний міф?» 16

Події ААУ

Конференція з сімейного права 19

СТАТТЯ

Лотиш Андрій «Правосуддя в умовах війни: сучасний стан, перспективи змін та тенденції подальшого розвитку» 21

НОВИНИ ААУ

СТАТТЯ

Ханін Семен «Застосування ст. 209 Кримінального Кодексу України в редакції, що діяла до 28.04.2020» 26

Expert in
Sanctions Law

but not for russians

vbpartners.ua

УКРАЇНСЬКЕ САНКЦІЙНЕ СУДОЧИНСТВО: ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Ващенко Володимир

Партнер-засновник
VB PARTNERS, керівник
практики Dispute Resolution

- На Вашу думку, які головні тенденції трансформування інституту санкцій в Україні?

- Санкційному законодавству в Україні менше ніж десять років. Його було імplementовано як правову відповідь на російську гібридну агресію 2014 року. Ця достатньо нова практика сформувалася нещодавно та органічно вийшла з більш широкої практики Dispute Resolution. Повномасштабне вторгнення підняло інституційне значення санкцій на новий рівень.

Основна мета санкцій - можливість оперативно реагувати на виклики для національної безпеки України. Якщо спочатку обмеження переважно застосувались лише установ країни-агресорки та її резидентів, то з часом санкції перейшли і на громадян України, які підтримують російську агресію.

- Чим відрізняється українська санкційна практика від міжнародної?

- Санкції - це оперативний інструмент вирішення політичних завдань, коли правова система держави не може їх швидко забезпечити. Українська практика достатньо ефективна з точки зору держави. Але, в той же час, механізм спрощений та немає детального регулювання, на відміну від західних партнерів України.

Ключова відмінність - в Україні не передбачений механізм, який дозволяє оперативно виправляти помилки, що трапляються у властивій для характеру процедури швидкості. Наприклад, в США застосування санкцій не прив'язані так жорстко, як в Україні, до президента. Для цього передбачений спеціальний орган, який системно застосовує і переглядає санкції.

Важливим також є питання обґрунтованості обмежень. В США цей процес супроводжується звітами, в яких аргументується застосування санкції до конкретної особи. В Україні ця процедура закрита. Навіть після отримання доступу до документів ініціатора застосування санкцій, детальні та конкретні підстави їхнього запровадження можуть залишатися непрозорими.

- Як функціонує законодавчий механізм націоналізації активів агресора в Україні?

Відповідно до рішень Великої Палати ЄСПЛ національні суди при розгляді санкційних справ зобов'язані встановити ключові обставини та перевірити наявність належних підстав для застосування санкцій державними органами.

В Україні Вищий антикорупційний суд фактично виступає суб'єктом владних повноважень. За поданнями Міністерства юстиції ВАКС приймає рішення про застосування санкції стягнення активів в дохід держави, а не перевіряє їх доцільність. Тобто, в українському судочинстві державний орган, що мав би контролювати

правочинність рішень про санкції, навпаки призначений безпосередньо їх застосовувати.

- Як така політика впливає на роботу Антикорупційного суду?

- Покладання на ВАКС не властивої судовій владі ролі створило низку викликів як для першої інстанції, так і для Апеляційної палати. Це стосується строків розгляду справи, стандарту доказування, строку звернення до суду, дії закону у часі з урахуванням ст. 58 Конституції України.

Зокрема, процесуальний закон вимагає, що суд має розглянути позов Міністерства юстиції у термін 30 днів з дня його надходження. Раніше строк становив 10 днів. Але навіть пролонгований строк не є реалістичним для комплексних справ, які мають десятки учасників та сотні томів. Тому колегії ВАКС цілком виправдано виходять з необхідності значно більшого часу на розгляд таких справ.

ВАКС перш за все є судом кримінальної юстиції. Тому справи про стягнення активів у дохід держави, які розглядаються у порядку адміністративного судочинства, стали істотним непрофільним навантаженням для суду. Це стало однією з підстав прийняття Вищою радою правосуддя у вересні минулого року рішення про збільшення кількості суддів у цьому суді.

- Як відбувається доказування у санкційних справах?

- ВАКС розглядає справи колегією в складі трьох суддів у порядку адміністративного судочинства, що має низку особливостей.

Доказування зв'язку особи з агресором може зводитись до співставлення версій сторін, а вирішення судом питання переваги доказів трансформується у питання: яка з протилежних версій сторін видається більш переконливою і такою, що заслуговує на довіру. Застосовується стандарт доказування «переваги більш вагомих доказів».

Ключовими напрямками доказування є наявність підстав для застосування санкцій, а також належність особі активів, що підлягають конфіскації, або здійснення нею контролю за такими активами.

Основними доказами, якими обґрунтовуються підстави застосування санкції, є аналітичні довідки НАЗК, СБУ, БЕБ, Офісу Генерального прокурора, НПУ та інших правоохоронних органів, матеріали кримінальних проваджень, фінансова звітність компаній тощо. Належність активів підсанкційній особі може обґрунтуватися і відкритими даними з державних реєстрів.

Значно складнішим є доведення здійснення підсанкційною особою контролю за активами, підтвердження, що особа не є прямим власником активу, але фактично розпоряджається ним. Тоді доказами стають матеріали НАЗК, АМКУ, СБУ тощо, в яких розкриваються складні ланцюги непрямого володіння та здійснення впливу.

- Яких змін, на Вашу думку, потребує санкційне законодавство?

- По-перше, необхідно встановити реалістичні строки розгляду комплексних справ з багатьма учасниками та великими обсягами матеріалів. Зокрема, необхідно вивести ці справи з категорії термінових, надавши можливість суду вирішувати питання про спрощене чи загальне провадження. Понаднормові зусилля ВАКС з прискореного розгляду справ були нівельовані подальшими процедурами виконання рішень, реального стягнення та управління активами. Швидкого надходження коштів до Фонду подолання наслідків російської агресії не відбулося.

По-друге, було б доцільно розглянути можливість передачі підсудності судам саме адміністративної юрисдикції. Зокрема, за аналогією з питанням оскарження указів Президента України, визначити Касаційний адміністративний суд та Велику Палату Верховного Суду першою та апеляційною інстанціями з розгляду цих справ. ◆

13-TH KYIV CRIMINAL LAW FORUM

08 ГРУДНЯ 2023 РОКУ ВІДБУВСЯ 13-TH KYIV CRIMINAL LAW FORUM, ЯКИЙ БУВ ПРИСВЯЧЕНИЙ ГОЛОВНИМ ПРОБЛЕМАМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХАМ ЇХ ВИРІШЕННЯ.

Форум висвітлив найактуальніші практичні питання у сфері кримінального права та процесу, новаціям і змінам. зокрема, мова йшла про головні трансформації у кримінальному праві та процесі, пов'язані з війною; реформи у кримінальному судочинстві; проблеми проведення процесуальних дій; діджиталізацію кримінального процесу; захист жертв і відшкодування збитків, заподіяних внаслідок військової агресії; кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність; боротьбу з корупцією під час війни.

На 13-th KYIV CRIMINAL LAW FORUM мова йшла про головні трансформації у кримінальному праві та процесі, пов'язані з війною; реформи у кримінальному судочинстві; проблеми проведення процесуальних дій; діджиталізацію кримінального процесу; захист жертв і відшкодування збитків, заподіяних внаслідок військової агресії; кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність; боротьбу з корупцією під час війни.

EQUITY Law Firm виступила генеральним партнером 13-th KYIV CRIMINAL LAW FORUM. Експертним партнерами форуму виступили

Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners» та ЮФ GRACERS, а професійним партнером – VB PARTNERS. Модераторами заходу стали Салій Максим, радник EQUITY Law Firm, адвокат, Сергій Лисенко, к.ю.н., керуючий партнер Gracers Law Firm, член Правління ААУ, Костянтин Дорошенко, іменний партнер Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners», член Правління ААУ, адвокат.

Фахові доповіді були підготовлені та висвітлені спікерами та експертами заходу: представниками законодавчої гілки влади, суддями різних інстанцій, представниками правоохоронних органів України, провідними адвокатами, правниками, науковцями.

Основними темами дискусій стали:

- попередження вчинення корупційних діянь, передбачених ст. 45 КК України. Судова практика щодо корупційних злочинів;
- актуальні проблеми проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях про корупційні правопорушення;
- зміна запобіжного заходу: тенденції в антикорупційних справах;
- декриміналізація VS закриття справи по реабілітуючій підставі: як же правильно? На прикладі справи екс-міністра енергетики;
- електронне декларування як форма контролю. Відповідальність за недостовірну інформацію в декларації;
- криптовалюта й блокчейни криптовалют: як інструменти корупції: відображення у законодавстві;
- загальні тенденції у формуванні нової судової практики по «військовим злочинам»;
- продовження тримання під вартою як запобіжного заходу в умовах запровадженого в Україні воєнного стану;
- дотримання прав людини в місцях позбавлення волі під час воєнного стану;
- проблематика отримання тимчасових доступів під час воєнного стану;
- захист по 191 КК України у справах військових закупівель – новий тренд та ніша для ще більш вузької спеціалізації;
- новели кримінальної судової практики Верховного Суду;
- тренди кримінальних проваджень на підставі угод у 2023 році;
- «міжнародні відносини» в рамках криміналь-

ного провадження (оголошення в міжнародний розшук, екстрадиція, стратегія сторони обвинувачення та сторони захисту);

- закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування. Судова практика;
- ключові тренди та виклики практики WCC.

Конституція України проголошує нашу державу суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою, в якій найвищою цінністю є людина, її права та свободи, і обов'язком якої є їх визнання, дотримання та захист. Реалізація цих основних конституційних норм має служити вся правова система України та така важлива її галузь, як кримінальне право. Саме воно безпосередньо охороняє життя, здоров'я, особисту недоторканість, права та свободи громадян, що прямо відображено у чинному кримінальному законодавстві України.

Вдячні всім, хто долучився до участі у 13-th KYIV CRIMINAL LAW FORUM. ◆

ПРАВИЛА РОЗБЛОКУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ У 2024 РОЦІ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Данилець Дмитро

Юрист практики
супроводу HoReCa і Retail
MK Legal Service, адвокат

Статтю присвячено аналізу судової практики щодо прийняття органами Державної податкової служби України (далі – ДПС України) рішень про відмову в реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних.

В умовах сьогодення податкова система України є досить недосконалою, а це негативно впливає як на бізнес, так і на державу загалом. Через це адміністрування податків, як для платників, так і для контролюючих органів стає ще складнішим.

Підприємці змушені сплачувати велику кількість податків і виступати податковим агентом споживачів і найманих працівників, беручи на себе весь тягар адміністрування, що є значною перешкодою для діяльності та розвитку.

На додачу до цього ДПС може фактично заморозити весь бізнес лише одним рішенням: через блокування податкової накладної.

У цій статті пропонуємо розглянути поради для підприємців для розблокування ПН/РК та шанси на захист порушених прав у суді.

Відповідно до Порядку прийняття рішень про реєстрацію/відмову в реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 12.12.2019 №520, у платників податків, з дати прийняття змін у Порядок, а саме з 08.03.2023, з'явилася додаткова можливість збільшити шанси на розблокування. Підприємці можуть доповнити пояснення та документи, надані контролюючому органу для прийняття рішення про реєстрацію податкової накладної, реєстрація якої була зупинена.

Але така можливість не є безумовною та виникає виключно у випадку, коли податковий орган запропонує надати платнику додаткові пояснення та документи, яких не вистачає для прийняття рішення. Для підготовки пояснень або копій документів платнику податків надається п'ять робочих днів з дня отримання повідомлення від податківців.

З 01.08.2023 поновили перебіг строків, визначених Податковим кодексом України та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи. З цієї дати відновився встановлений Порядком зупинення строк подання письмових пояснень і копій документів для підтвердження операцій, відображених у податкових накладних, реєстрацію яких було зупинено. Нагадаю, що цей строк становить 365 календарних днів, що настають за датою виникнення податкового зобов'язання, відображеного в податковій накладній/розрахунку коригування.

► Надання письмових пояснень та копій документів

При зупиненні реєстрації ПН/РК перш за все потрібно подати до податкового органу

письмові пояснення та копії документів з метою підтвердження інформації, зазначеної у заблокованій ПН/РК, які сприятимуть їх реєстрації в ЄРПН. Такі пояснення та документи подаються засобами електронного зв'язку в електронній формі.

У поясненнях має наводитися, зокрема, інформація щодо обґрунтування сутності та змісту господарської операції, по якій відбулося зупинення реєстрації ПН/РК, а також перелік документів, які додаються на підтвердження.

За результатами розгляду письмових пояснень та копій документів податковий орган упродовж 5 робочих днів:

- або приймає рішення про реєстрацію ПН/РК;
- або направляє повідомлення про необхідність надання додаткових пояснень, документів (які платник податків має право подати впродовж 5 робочих днів);
- або приймає рішення про відмову в реєстрації ПН/РК у разі надання копій документів, складених/оформлених із порушенням законодавства, ненадання чи часткового надання додаткових письмових пояснень, копій документів.

Важливо уважно підходити до етапу подання пояснень та документів податковому органу, адже у разі їхнього ненадання (або неповного чи некоректного надання), далі, у випадку судового оскарження відповідного рішення про відмову в реєстрації ПН/РК, з великою ймовірністю платнику податків відмовлять розблокувати накладну через суд.

Про це, зокрема, свідчить судова практика.

Подання податковому органу договорів та інших документів, що підтверджують вчинення інших операцій, аніж зазначених в податковій накладній є підставою для відмови в реєстрації такої накладної – **Постанова Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду від 28.11.2023 у справі № 240/12027/21.**

Тому, суд дійшов висновку, що платником податків не було подано податковому органу належні та достатні копії первинних документів для розгляду питання щодо прийняття рішення про реєстрацію спірної ПН.

► Оскарження рішення про відмову у реєстрації ПН/РК

Якщо за результатами розгляду поданих пояснень та копій документів податковим органом все-таки буде винесено рішення про відмову в реєстрації ПН/РК, воно може бути оскаржене платником податків в адміністративному та судовому порядку.

Адміністративний порядок передбачає подання скарги на таке рішення впродовж 10 робочих днів, що настають за днем його прийняття, до комісії центрального рівня ДПС України.

Варто зазначити, що таке рішення ДПС можна оскаржити відразу до суду, без використання адміністративного порядку. У такому випадку, платник податків може звернутися до суду з відповідним позовом упродовж 6 місяців з дня блокування ПН/РК.

З аналізу судової практики видно, що найчастіше судом скасовуються рішення про відмову в реєстрації ПН/РК на таких підставах: **«Рішення податкового органу не містить чітких обґрунтувань для його прийняття».**

Верховним Судом у постанові від 17.05.2023 у справі № 140/14282/20 зазначається, що рішення податкового органу повинно містити, як чітку підставу для зупинення реєстрації ПН/РК, так і чітку підставу для відмови в реєстрації ПН/РК.

Виходячи з наведеного, рішення про відмову в реєстрації податкових накладних повинне містити чіткі підстави для такої відмови. Для кожного критерію, на підставі якого було зупинено реєстрацію податкової накладної, передбачений самостійний список документів, за умови подання якого приймається рішення про реєстрацію податкової накладної.

Аналогічне викладене у Постановвах Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12 квітня 2023 року у справі №500/1836/22, від 27.04.2023 у справі № 460/8040/20 – **«Можливість надання платником податків вичерпного переліку документів на підтвердження правомірності формування та подання податкової накладної прямо залежить від зазначення у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної чіткого переліку документів»**.

Тобто, якщо рішення містить лише загальне твердження про ненадання документів, без конкретизації (підкреслення) їх переліку, то **таке рішення є необґрунтованим**.

Контролюючий орган у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування повинен здійснювати не лише загальне посилання на пункт Критеріїв оцінки. ДПС має конкретно зазначити відповідний підпункт, у межах якого й закріплений конкретний критерій, на основі якого було зупинено реєстрацію податкової накладної – **Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 01.02.2023 у справі № 2240/2900/18**.

У цьому судовому рішенні сформовано таку правову позицію: «З метою забезпечення визначеності у податковому правозастосуванні та зважаючи на необхідність застосування принципу належного урядування при здійсненні суб'єктами владних повноважень своїх функцій, контролюючий орган у квитанції про зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку

коригування повинен здійснювати не лише загальне посилання на пункт 6 Критеріїв оцінки, а конкретно зазначити відповідний підпункт, в межах якого й закріплений конкретний критерій, на основі якого було зупинено реєстрацію податкової накладної.

Така вимога є цілком обґрунтованою, з огляду на те, що:

а) від розуміння конкретного критерію, на підставі якого було зупинено реєстрацію податкової накладної, залежить послідовність надання платником податків пояснень, достатніх для прийняття контролюючим органом рішення про реєстрацію такої податкової накладної;

б) тільки визначивши критерій, на підставі якого було зупинено реєстрацію податкової накладної, контролюючий орган може чітко визначити вичерпний перелік конкретних документів, які платник податків повинен надати контролюючому органу».

Щодо **подання платником податків податковому органу необхідних документів, що підтверджують сутність та зміст господарської операції**, то Верховний Суд у постанові від 29.06.2023 у справі № 500/2655/22 вказав, що для забезпечення реєстрації ПН/РК в ЄРПН платник податків має подати документи на підтвердження сутності та змісту господарської операції (а не усі згідно з переліком, наведеним у Порядку № 520), за результатами дослідження яких формуються висновки щодо можливості чи неможливості реєстрації в ЄРПН зупиненої ПН/РК.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що станом на початок 2024 року можемо говорити про існування сформованої сталої судової практики, щодо вирішення цього питання.

Разом з тим необхідно враховувати динамічність змін в законодавстві, що регулює це питання. Зокрема, 9 грудня 2023 року набрали чинності зміни до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних.

ДЕНЬ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

У ДЕНЬ АДВОКАТУРИ ВІДБУЛАСЯ УРОЧИСТА ЗУСТРІЧ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ЇЇ КОМІТЕТІВ І РЕГІОНАЛЬНИХ ВІДДІЛЕНЬ, А ТАКОЖ ЛІДЕРАМИ ЮРИДИЧНИХ ПРАКТИК З НАГОДИ СВЯТКУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СВЯТА.

19 грудня 2023 року в Україні відзначається День адвокатури України. Метою встановлення цього свята є визнання великого суспільного значення цього правозахисного інституту в Україні. Специфіка професії адвоката вимагає від нього загального вміння розв'язувати завдання, в яких ціна помилки може бути непомірно великою. Ефективність діяльності адвокатури є чітким показником рівня демократії

в державі, а також її політичної та економічної стабільності, що особливо актуально під час воєнного стану в Україні.

У День адвокатури України відбулася урочиста зустріч Асоціації адвокатів України з представниками її комітетів і регіональних відділень, а також лідерами юридичних практик з нагоди святкування професійного свята. З вітальним словом виступили **Дмитрієва Ольга, Президентка ААУ, кураторка Law&Business Studio, керуюча партнерка АО «Dmitrieva & Partners», адвокатка, та Ярош Зоя, голова Наглядової ради ААУ, керуюча партнерка АО «Marshaller Group», адвокатка.**

Під час зустрічі було відзначено провідних адвокатів за результатами проведеного до-

слідження, організованого у межах конкурсу «Адвокат року-2023». Також було висловлено подяку генеральним партнерам, партнерам комітетів, партнерам заходів і представникам ЗМІ за активну участь у заходах, які були організовані та проведені Асоціацією адвокатів України протягом 2023 р. Крім того, було відзначено провідних адвокатів за результатами проведеного дослідження, організованого у межах конкурсу «Адвокат року-2023».

Під час зустрічі було висловлено подяку генеральним партнерам, партнерам комітетів, партнерам заходів і представникам ЗМІ за активну участь у заходах, які були організовані та проведені Асоціацією адвокатів України протягом 2023 року.

Розвиток правових основ соціального життя – найважливіша мета демократичного громадянського суспільства та правової держави. За таких умов проблема формування правозахисної системи, а також правозахисної діяльності, набуває особливого звучання. При цьому сучасній державі необхідно трансформуватися в інституційний механізм, який би об'єднував демократичні інститути, що формують і реалізують суспільні потреби, виходячи з примату інтересів людини та громадянина.

ВГО «Асоціація адвокатів України» щиро вітає всіх адвокатів, які були відзначені за результатами проведеного дослідження у межах конкурсу, та запрошує взяти участь у заході ААУ «Адвокат року-2024». ◆

Проголошення Україною незалежності ознаменувало початок процесу реформування всіх сфер життя суспільства, зокрема політичної, економічної, соціальної, правової та інших. Формування та функціонування громадянського суспільства будується на демократичних цінностях та принципах – політичної демократії, ринковій економіці та соціальній рівності. Ефективність функціонування повноцінного демократичного громадянського суспільства перебуває у діалектичному взаємозв'язку з формуванням правової держави. Будь-яке приведення норм чинного законодавства у відповідність до вимог суспільного розвитку, усунення прогалин у правове поле – шлях до створення в Україні правової держави та громадянського суспільства.

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕНСАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ РФ*

Крячок Тетяна

Юрисконсульт
ЮК «АЛЬФА ОКС»

Реалізація механізму з компенсації збитків – це доволі тривалий процес, який складається з чіткого алгоритму дій. Реалізація даного механізму здійснюється шляхом звернення до суду. Цей спосіб є доступним як для юридичних осіб, які можуть звертатися до господарських судів за захистом своїх порушених прав за місцем знаходження майна чи за місцем знаходження відповідача (останнє зареєстроване місцезнаходження посольства російської федерації, яке здійснювало представництво її інтересів в Україні, знаходиться за адресою: м. Київ, Повітрофлотський проспект, буд. 27, а отже такі справи повинні розглядатися за місцезнаходженням відповідача (висновок по справі № 910/12487/22), так і для фізичних осіб, які мають право звертатися із позовами до місцевих загальних судів.

Але якщо з підсудністю справ та з судовим імунітетом (полягає у непідсудності держави судам іншої держави без її згоди) все зрозуміло, оскільки в Постанові ВС від 14 квітня 2022 року у справі № 308/9708/19 зазначається «Суд України, розглядаючи справу, де відповідачем визначено рф, має право ігнорувати імунітет цієї країни та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі в результаті збройної агресії рф, за позовом, поданим саме до цієї іноземної країни».

ВС фактично започаткував судову практику щодо ігнорування судового імунітету рф, зважаючи на порушення цією державою суверенітету України, а також посилаючись на застосування так званого «деліктного винятку», згідно якого будь-який спір, що виник на території України у громадянина України, навіть з іноземною країною, може бути розглянутий і вирішений судом України, як належним та повноважним судом. Аналогічних висновків дійшов Верховний Суд у постановою від 18 травня 2022 року у справі № 428/11673/19 та у справі № 760/17232/20-ц, зазначивши додаткові аргументи непоширення судового імунітету російської федерації у спірних правовідносинах.

Більш складним є питання незважаючи на наявність позитивної судової практики про подолання судового імунітету російської федерації – **примусового виконання таких рішень як на території України, так й за кордоном**. Оскільки розробленого, чіткого міжнародного правового інструмента щодо визнання та виконання іноземних судових рішень станом на сьогодні не існує.

Реалізація компенсаційного механізму шляхом визнання та виконання рішення національного суду в іноземній юрисдикції ускладнена наступними аспектами:

*Проблематика визнання та виконання рішення національного суду в іноземній юрисдикції на шляху реалізації компенсаційного механізму відшкодування шкоди, завданої агресією російської федерації

► **Наявність імунітету**

Подолання судового імунітету рф перед національними судами України не передбачає припинення дії імунітету рф від примусового виконання таких рішень в іноземних юрисдикціях, а також припинення дії майнового імунітету, яким наділені суверенні активи російської федерації. Оскільки, держава, як основний суб'єкт міжнародного права наділена імунітетом.

Станом на сьогодні сформовано 2 форми реалізації юрисдикційного та майнового імунітету: абсолютна (*держава завжди наділена імунітетом і не може бути його позбавлена*) та функціональна (держава може бути позбавлена імунітету, наприклад коли іноземна держава діє як приватна особа, вона не має імунітету).

Концепція обмеженого або функціонального імунітету визнається у багатьох країнах. Наприклад у США є наявним виняток з імунітету іноземної держави за умови, що іноземна держава є спонсором тероризму.

Але на міжнародному рівні спроба впровадження до конвенційних норм даного принципу не втілилася. У 1972 році Рада Європи розробила Європейську конвенцію про імунітет держав (юрисдикційний), в основу якої ліг функціональний імунітет. Однак дану Конвенцію ратифікувало лише 8 європейських держав (відповідно Україна та рф не ратифікували дану Конвенцію).

Досить схоже правило також знайшло своє відображення у статті 19 Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 року, але вона теж не вступила в силу.

Однак, норми даних конвенцій все одно беруться до уваги міжнародними судовими установами на рівні звичаєвого міжнародного права (*яке є обов'язковим для всіх держав без нормативного закріплення у якомусь документі*), але серед змісту даних норм міститься посилання, що вони **не стосуються ситуацій, пов'язаних зі збройними конфліктами**.

У 2012 році Міжнародний суд ООН прийняв рішення у справі Німеччина проти Італії (Греція як третя сторона) з питання порушення суверенного імунітету Німеччини у справах про відшкодування шкоди, завданої під час Другої світової війни. Міжнародний суд ООН, дійшов висновку, що навіть за умови визнання державою концеп-

ції обмеженого (функціонального) імунітету деліктний виняток не має стосуватися воєнних дій.

Чинні двосторонні міжнародні договори, укладені між Україною, з однієї сторони, державами-членами ЄС та відповідними країнами Великої Сімки, з другої сторони, не містять норм, які би передбачали чіткий механізм визнання та виконання судових рішень у справах, в яких відповідачем виступає рф.

Як зазначив суддя Верховного Суду Віталій Уркевич на онлайн-дискусії «Компенсаційний фронт: народ України vs путінська росія» - *«імунітет, на щастя, не є незмінною цінністю в міжнародному праві, а характеризується своєю пристосованістю до еволюції міжнародного суспільства. Наявна нині практика може здатися все ще недостатньою для виведення окремого винятку з загального правила суверенного імунітету. Проте без нових і децю унікальних рішень такої практики ніколи й не буде достатньо. Подальше поширення такої практики можливе, якщо наводити переконливі аргументи на користь винятку суверенного імунітету. Виняток щодо комерційних актів також не набув одразу популярності, проте нині сприймається як звичаєве право. Якщо корпорації можуть судитися з державами у власних судах за порушення у сфері комерційного права, чому індивіди мають залишатися поза захистом, коли їхні права настільки масово й безпощадно порушуються іншою державою?»*

Тому питання подолання імунітету держави на міжнародному рівні перебуває лише на стадії формування.

► **Застереження про публічний порядок**

Визнання або виконання має бути сумісним із публічним порядком держави, у якій планується визнання та виконання.

Застереження про публічний порядок містяться не лише в міжнародних угодах, а також і в локальному законодавстві кожної з держав. Застереження про публічний порядок захищає свій власний правовий порядок в разі, якщо визнання або виконання рішення іноземного суду буде явно суперечити публічному порядку (ordre public) держави.

Протиірччя публічного порядку - це не просто невідповідність іноземних норм юрисдикції

іноземного закону – це застосування матеріальних норм іншого змісту, ніж той, які мають свої власні матеріальні норми, що в свою чергу може призвести до виникнення протиріч та порушення публічного порядку держави у разі застосування норм іноземного права.

Однак, відповідно до практики Європейського суду «застереження про публічний порядок повинне використовуватися тільки у виняткових випадках» (рішення ЄСПЛ по Справі 145/86, *Horst Ludwig Martin Hoffmann v. Adelheid Krieg*) і «таким чином, щоб воно не становило перешкоду для застосування цього положення» (рішен-

ня ЄСПЛ по Справі C-414/92, *Solo Kleinmotoren GmbH v. Emilio Boch*). Європейський суд дотримується традиційної точки зору, заявляючи, що публічний порядок є територіальною концепцією, яка може з часом розвиватися. Таким чином, Європейський суд зазначає, що держави-члени можуть змінювати зміст свого публічного порядку, якщо це може знадобитися задля розвитку членів їхніх громад і їх діяльності. Ось чому зазначається, що публічний порядок – це не тільки територіальна концепція, але також концепція, чутлива до часу: ніхто не знає, яким буде публічний порядок завтра. ◆

І ЗНОВУ ДО ПИТАННЯ ГРУПОВОГО ПОЗОВУ В УКРАЇНІ: ЦЕ ВЖЕ ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ЮРИДИЧНИЙ МІФ?

Губська Алла

Адвокат, к.ю.н.

► **Обговорення можливостей захисту значної кількості осіб шляхом звернення з груповим позовом залишається актуальним**

Деякий час тому на теренах Фейсбуку з'явилась інформація щодо проведення організованого проектом ЄС «Право-Justice» за участі адвокатської спільноти та суддів Верховного Суду круглого столу «Перспективи запровадження групових позовів в Україні» (січень 2023 року).

Не маючи честі взяти участь в цьому заході, обмежилась ознайомленням з наявними у вільному доступі матеріалами та викладеними у форматі Верховного Суду презентаціями. Так, на думку окремих учасників цього заходу, чинне законодавство не забороняє подавати групові позови, а тому потрібна популяризація цієї конструкції, яка за нинішніх умов працюватиме. Окрім того, існує низка судових постанов Верховного Суду, в яких, на думку одного з учасників заходу, вирішувались питання, дотичні до групового позову¹.

Слід вказати, що зазначена тема, час від часу, виникає як предмет для дискусійного обговорення. Це обмовлено тим, що правова конструкція групового позову (масового, колективного, представницького тощо) дійсно може бути ефективним засобом захисту порушених

¹ Василь Крат звернув увагу, що чинне процесуальне законодавство дозволяє застосовувати групові позови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1376115/>.

прав та інтересів значної кількості осіб одночасно, об'єднати таким особам доступ до правосуддя, що є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, та зменшити навантаження на суддів.

Але складність зазначеного питання у контексті цих неодноразових дискусій полягає в тому, що вітчизняне законодавство не містить визначення терміну групового позову, а його окремі норми, які можливо оцінювати як передумови для звернення до суду за захистом значних груп осіб, не в змозі створити однакове для спільного розуміння уявлення про цю конструкцію.

Саме тому, коли в чергове обговорюється питання щодо вже існування в Україні групового позову, у тому числі і в наукових колах, то по суті мова йде про процесуальну співучасть, тобто ситуації, коли є багато співпозивачів, кожен із яких може виступає стороною у справі, тому що іншого наше процесуальне законодавство не містить. При цьому поза увагою залишається той факт, що однією із особливостей групового позову є те, що саме через значну кількість осіб, права яких порушено одночасно, неможливо розглянути справу за їх безпосередньої присутності під час судового процесу.

Натомість класична модель групового позову в США - в країні, де груповий позов отримав найбільшого розвитку та поширення, передбачає, що стороною у справі є вся група, від імені та в інтересах якої без її попереднього або подальшого доручення виступає ініціатор позову - представницький позивач. І це не кажучи про всім відомі величезні «гонорари успіху» адвокатів, гігантські штрафні санкції з відповідачів, що ведуть до банкрутства компаній, непоодинокі випадки підкупу позивачів у групових позовах тощо.

Через це така модель групового позову має багато супротивників їх запровадження серед європейців. У резолюції Європейського парламенту від 2 лютого 2012 року «До послідовного європейського підходу до колективного захисту прав» підкреслено, що «Європа має утриматись від введення системи групових позовів

американського типу або іншої системи, яка не відповідає європейським правовим традиціям»². Це призвело до запровадження в країнах Європи різних моделей групового позову, але в першу чергу він застосовується для того, щоб «віднажувати великі корпорації від використання переваг відносної слабкості індивідуальних позивачів»³.

Повертаючись до теми обговорення на круглому столі, хотілося б проаналізувати наведену суддею Верховного суду В. Кратом думку про те, що наявний приватно-правовий інструментарій уже дозволяє використовувати інститут групових позовів, заощаджувати час, забезпечувати процесуальну економію.

І в якості такого позитивного прикладу було наведено вже всім відому справу № 487/6970/20 за позовом громадської організації в інтересах 1279 її членів до Миколаївського глиноземного заводу про стягнення понад 9,2 млрд. грн. моральної шкоди, завданої їй членом внаслідок порушення природоохоронного законодавства.

² Губська А.В., Київець О.В. *Групові позови в цивільному процесі*/ А.В. Губська, О.В. Київець. - Київ: Національна академія прокуратури, 2015. - 180 с.

³ Там само.

Із аналізу судових рішень, постановлених у цій справі (а справа переглядалася судами всіх інстанцій), дійсно вбачається усталення правової позиції щодо процесуальної можливості звернення громадської організації в інтересах її членів на захист порушених екологічних прав людини та громадянина або з метою усунення порушень вимог екологічного законодавства. Ця позиція ґрунтується на нормах ст. 50 Конституції України, положеннях Орхуської конвенції, ратифікованої Україною у 1999 році, приписах законів України «Про громадські об'єднання», «Про охорону навколишнього природного середовища».

Проте, як на мене, залишається досить таки дискусійним та невизначеним з точки зору вітчизняного законодавства (і це вбачається саме на прикладі вищенаведеної справи) можливість стягнення на користь позивача, а таким у даному випадку є громадська організація, коштів у вигляді компенсації моральної шкоди, заподіяної її членам, які не є стороною у цій справі.

Так, з одного боку, ст. 20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» дійсно надає громадським організаціям право на звернення до суду з позовами про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення екологічного законодавства, в тому числі здоров'ю громадян і майну громадських організацій.

Проте чинне цивільне процесуальне законодавство ґрунтується на тому, що стягнення за заявленими позовними вимогами у випадку їх задоволення здійснюється на користь особи, права якої порушено.

Натомість, як вбачається із рішення суду першої інстанції у справі № 487/6970/20, позовні вимоги задоволено шляхом стягнення з відповідача на користь громадської організації, компенсацію моральної шкоди, яка заподіяна 1 279 асоційованим членам цієї організації в загальній сумі 9,2 млрд. грн. (до відома: судом апеляційної інстанції це рішення скасовано, з чим погодився касаційний суд).

Як на мене, то виникає питання: а як же встановлення матеріально-правової зацікавленості позивача? Адже шкода, тим більше у даному випадку – моральна шкода, заподіяна не громадській організації, а її членам, тоді як обрана

для звернення до суду з позовом процесуальна конструкція визначення позивача вказує саме на громадську організацію і саме на її користь відбувається стягнення заподіяної шкоди у випадку задоволення позовних вимог.

Однак, слід констатувати, що вітчизняне законодавство побудовано таким чином, що за наявності процесуальних умов для звернення з позовом громадської організації про відшкодування шкоди, завданої її членам, внаслідок порушення екологічного законодавства, не передбачено процесуальних можливостей для стягнення матеріальної компенсації на їх користь. І мова йде не лише про недосконалість процесуального (цивільного, господарського, адміністративного) законодавства в частині визначення особливостей розгляду таких справ, але й законодавства, яке регулює стадію виконання судових рішень.

Запровадження можливості розгляду групових позовів, на мою думку, потребує суттєвих змін у чинному законодавстві, оскільки вирішення усього комплексу питань, пов'язаних як з їх розглядом, так і з виконанням судових рішень, постановлених у таких справах, потребує встановлення процесуального механізму гарантій захисту усіх членів групи задля недопущення зловживань, у тому числі – і стосовно відповідачів у таких справах. Адже такі справи викликатимуть значний публічний інтерес і можуть бути використані як засіб тиску на суб'єктів господарювання, наприклад, шляхом застосування заходів забезпечення позову тощо.

Натомість, з урахуванням наявної практики Верховного Суду, на сьогодні здається більш актуальним використання можливостей звернення громадських організацій на захист своїх членів у зв'язку з порушенням їх прав шляхом заявлення немайнових вимог, у тому числі – до органів державної влади, як то визнання дій або бездіяльності протиправними, скасування актів, що порушують екологічні права громадян тощо. І саме у таких випадках об'єднання, створені для колективного захисту значної кількості осіб, спроможні більш ефективно здійснювати такий захист з огляду на стан доступу до правосуддя в умовах сучасності. ●

КОНФЕРЕНЦІЯ З СІМЕЙНОГО ПРАВА

09 ЛЮТОГО 2023 РОКУ АСОЦІАЦІЄЮ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ СПІЛЬНО З КОМІТЕТОМ ААУ З СІМЕЙНОГО ПРАВА БУЛО ВПЕРШЕ ПРОВЕДЕНО КОНФЕРЕНЦІЮ З СІМЕЙНОГО ПРАВА.

09 лютого 2023 року Асоціацією адвокатів України спільно з Комітетом ААУ з сімейного права було вперше проведено Конференцію з сімейного права.

Під час дебютної конференції з сімейного права правники та провідні адвокати обговорювали тренди й актуальні питання у зазначеній сфері. Семінар пройшов у дружній, жвавій професійній атмосфері. Спілкувалися на тему шлюбно-сімейних відносин, зокрема, мова йшла про зміни й особливості у сімейному праві під час воєнного стану в Україні.

Генеральним партнером конференції стало **АБ «Сімейний адвокат Катерина Власюк»**, а її партнерами - **MITRAX, ASTERS, AGA Partners, АО «Дмитрієва та партнери», ЮК «RIYAKO & PARTNERS»** та **ЮФ «GRACERS»**.

Модераторами виступали **Катерина Власюк, голова Комітету ААУ з сімейного права, досвідчена адвокатка та керівниця АБ «Сімейний адвокат Катерина Власюк», Некляєв Юрій, адвокат, радник практики сімейного права ASTERS, Старовойтова Дарина, адвокатка, медіаторка.**

Змістовні доповіді та цікаву відкриту дискусію було організовано професійними спікерами: державними службовцями у справах дітей та сім'ї, суддями, адвокатами, медіаторами, а також представниками наукової спільноти.

Під час проведення заходу Асоціація адвокатів України допомогла додатково висвітлити нюанси у зазначеній сфері та розібратися у складнощах цієї практики права.

Серед головних питань, які були розглянуті під час конференції, необхідно виокремити такі:

- повернення дітей в державу постійного місця проживання за умов воєнного стану в Україні. Особливості застосування Конвенції

про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року;

- спори, пов'язані з визначенням місця проживання дитини за умов воєнного стану в Україні;
 - статус дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій. Реалії та колізії в законодавстві;
 - вплив війни на судову практику у судових спраху щодо дітей;
 - розірвання шлюбу: виклики воєнного часу;
 - розлучення в Україні та за кордоном та до чого тут Верховний Суд;
 - проблемні питання при вирішенні в країнах ЄС спорів про розірвання шлюбу за участю громадян України та яку допомогу подружжю може надати адвокат України;
 - особливості поділу майна подружжя під час воєнного стану. Новели судової практики Верховного Суду 2023;
 - поділ бізнес-активів у процесі розлучення: санкційні аспекти;
 - актуальні висновки Верховного Суду в сімейних спраху;
 - домашнє насильство. Особливості судового розгляду справ за ст. 173-1 КУпАП;
 - спори, пов'язані зі встановленням способу спілкування батьків із дітьми, які у зв'язку з війною перебувають за межами України;
 - правове регулювання та правові наслідки фактичних шлюбних відносин в розрізі норм сімейного та цивільного законодавства і практики ВС.
 - правові проблеми застосування допоміжних репродуктивних технологій та просування державних безкоштовних програм ЕКО для громадян України для збереження генофонду нації.
- Особливістю сімейного права в Україні є те, що на відміну інших галузей права воно регу-

лює відносини у сім'ї та обмежено її рамками. У чинному сімейному законодавстві чітко сформульовані основні засади та цілі правового регулювання сімейних правовідносин.

Основний принцип сімейного права закріплено у Конституції України: про захист материнства, дитинства та сім'ї державою.

Основні цілі сімейного права - зміцнення сім'ї, побудова сімейних відносин на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги та відповідальності перед сім'єю всіх її членів, встановлення в сім'ї відносин, які створюють необхідні умови для гідного життя, вільного розвитку кожного члена сім'ї та виховання дітей.

Метою сімейного права в Україні є встановлення правових умов для зміцнення сім'ї, задоволення інтересів особистості, гідний та вільний розвиток кожного члена сім'ї.

Сімейне право покликане забезпечити безперешкодне здійснення та захист прав усіх членів сім'ї, а також не допускати до справ сім'ї довільного втручання.

Дякуємо всім, хто взяв участь у конференції. ◆

ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Лотиш Андрій

Адвокат, Керуючий
адвокатським бюро
«Lotysh & Partners»

В умовах воєнного стану 2022-2024 рр., незважаючи на безпрецедентні виклики, пов'язані з повномасштабною війною, судова система України є надалі стійкою та спроможною звершувати правосуддя.

Також, попри активні бойові дії та тимчасову окупацію певних територій, пошкодження та руйнування приміщень, в яких знаходилися суди, і навіть загибель окремих суддів, загалом в Україні повноцінно забезпечується доступ громадян до справедливого правосуддя.

Водночас протягом цього періоду змінилося багато: зазнало суттєвих змін процесуальне законодавство, виокремився новий перелік пріоритетних для судового розгляду категорій справ, впевненими кроками проходить діджиталізація судів, що підкріплюється відповідним

нормативно-правовим фундаментом. Крім того, можна відзначити все більш помітну інтеграцію України до європейського співтовариства, як наслідок, - адаптацію українського правосуддя до правових стандартів ЄС.

Зміна територіальної підсудності

Найперше, що було здійснене для забезпечення повноцінної роботи судів, - це реалізація на практиці положень ч. 3 ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 р., - щодо можливості зміни територіальної підсудності судових справ у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан.

Відповідними рішенням Вищої ради правосуддя, за поданням Голови Верховного Суду, справи в судах, на території яких здійснювались активні бойові дії, передавалися до іншого відповідного суду, який найбільш територіально наближений (ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02.06.2016 р., в редакції закону № 2112-IX від 03.03.2022 р.).

Зокрема, протягом 2022 року, у зв'язку із неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану, територіальну підсудність змінили 135 місцевих та апеляційних судів, з них відновлено територіальну підсудність справ 50 місцевих та апеляційних судів (за офіційною інформацією, розміщеною на веб-сайті Судової влади України).

Водночас, на кінець 2022 року змінено (передано) територіальну підсудність справ 169 місцевих та апеляційних судів (з урахуванням судів, підсудність яких передано протягом війни, у період з 2014 по 2022 рік - 84 місцевих та апеляційних судів АР Крим, Донецької та Луганської областей), що становить понад 22 відсотки або більше п'ятої частини від загальної кількості місцевих та апеляційних судів.

Дистанційне правосуддя

Відправною точкою правосуддя без присутності сторін фізично в залі суду під час судових засідань було прийняття Верховною Радою ще до початку повномасштабних воєнних дій Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX від 30.03.2020 р. Також, про можливість участі сторін у судовому засіданні в режимі відеоконференції йдеться в ст. 212 ЦПКУ, ст. 197 ГПКУ та ст. 195 КАСУ. Тобто, потреба у дистанційному правосудді назріла ще у 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19.

У подальшому, зокрема в умовах повномасштабної збройної агресії РФ, дистанційне правосуддя набуло ще більш важливого значення, забезпечуючи доступ до суду широким колам громадян та юридичним особам.

У зв'язку з цим, на теперішній час судді з розумінням ставляться до заяв про участь у засіданні онлайн. Крім того, для забезпечення такої можливості в судових залах було встановлено необхідне технічне оснащення для проведення судових засідань у режимі відеоконференцій.

«Електронний суд»

Це чи не найзначніший крок в діджиталізації українського правосуддя. І це вже не справа вибору. Адже з 18 жовтня 2023 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» № 3200-IX від 29.06.2023 р. Відтепер для осіб, які дотичні до правосуддя (адвокатів, нотаріусів, виконавців тощо) реєстрація електронних кабінетів у системі ЄСІТС або її окремій підсистемі є обов'язковою.

Натомість юридичним особам приватної форми власності, щоб мати змогу подавати до суду процесуальні документи, слід зареєструватися в системі до 20 лютого 2024 р. І це шлях до онлайн-документообігу, мінімізації ризиків,

пов'язаних з відправленням кореспонденції судом та до суду, більшої міри поінформованості учасників судових справ.

Нові способи сповіщення та комунікації з судом

В результаті війни мільйони українців стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО) або навіть покинули країну. Відповідно, національним судам було дуже складно сповіщати учасників судового процесу про відповідні процесуальні події. Серед шляхів подолання цієї проблеми – введення альтернативних способів комунікації з судом. Зокрема, Державна судова адміністрація України наказом «Про затвердження Порядку надсилання судових повісток, повідомлень і викликів учасникам судового процесу в електронній формі» № 28 від 23.01.2023 р. запровадила надсилання судових повісток, повідомлень та викликів через Viber або SMS-повідомлення. Але для надсилання повідомлень таким способом потрібно попередньо отримати заяву особи.

При цьому, варто також звернути увагу на те, що в ряді випадків остання відома адреса реєстрації (перебування) відповідної сторони у справі може знаходитись на тимчасово окупованій території. З огляду на це судами практикується розміщення оголошень для учасників судових справ на офіційних веб-сайтах судів (з моменту розміщення такої інформації у наведеному порядку вважається, що відповідний учасник/сторона належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи), що унормовано в ст.12-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» № 1207-VII від 15.04.2014 р. Подібним чином також розміщується інформація про ухвалення відповідних судових рішень.

Обмеження доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень

Єдиний державний реєстр судових рішень був закритий для загального доступу 24 лютого 2022 р., в день, коли почалась збройна агресія російської федерації проти України.

Надалі, доступ до Реєстру реєстру судових рішень відновлено орієнтовно у червні 2022-го року, але на теперішній час він є обмеженим, – такий доступ здійснюється в тестовому режимі. Як зазначено на головній веб-сторінці Реєстру, це зроблено з метою запобігання загрозам життю і здоров'ю суддів, учасників судового процесу.

Також варто зауважити те, що хоча у березні 2023 року на веб-сайті ДП «Інформаційні судові системи» було повідомлено про відновлення загального доступу до електронних примірників судових рішень у кримінальному судочинстві, – на практиці доступ до кримінальних справ у Реєстрі все-таки залишається також обмеженим.

Особливості застосування процесуальних строків

Питання номер один, що виникало буквально з моменту запровадження воєнного стану, – це оцінка поважності причин порушення процесуальних строків. При виникненні цього питання суди виходять з поточної ситуації в регіоні. При цьому судова практика свідчить про те, що загальний воєнний стан не впливає на перебіг процесуальних строків. Водночас, поважними причинами поновлення процесуальних строків може бути наявність обставин причинно-наслідкового зв'язку впливу воєнного стану на відповідну сторону/учасника судового процесу, що підтверджується необхідним сертифікатом ТПП України.

Також вживаними та поширеними варіантами продовження строків розгляду судових справ є, наприклад, подання до суду клопотань про відкладення розгляду справи через оголошення сигналу «повітряна тривога» та зупинення провадження у справі у зв'язку із перебування відповідної сторони у складі ЗСУ.

Застосування кримінально-процесуального законодавства

Протягом останніх місяців реєструються десятки й сотні таких злочинів як порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 ККУ), колабораційна діяльність (ст. 111-1 ККУ), державна зрада (ст. 111 ККУ), пропаганда війни (ст. 436 ККУ), пособництво державі-агресору (ст. 111-2 ККУ) тощо.

За даними Офісу Генерального прокурора станом на 07 липня 2023 р. зареєстровано 97 тис. злочинів агресії та воєнних злочинів, 17 тис. злочинів проти національної безпеки України. Також, згідно оприлюднених даних на брифінгу керівництва Верховного Суду «Правосуддя під час війни» 07.07.2023 р., – за час повномасштабного вторгнення до судів першої інстанції надійшло 1300 кримінальних проваджень щодо державної зради (розглянуто майже 500), понад 1800 – стосовно колабораційної діяльності (розглянуто більш ніж 700), 850 – щодо виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікації її учасників (розглянуто понад 650). Крім того, до судів надійшло 130 кримінальних проваджень щодо порушення законів та звичаїв війни (розглянуто 38), три – стосовно планування, підготовки, розв'язування та ведення агресивної війни, два – щодо геноциду та одне – щодо екоциду.

Крім того, з метою забезпечення ефективного розгляду таких справ законодавець постійно вносить зміни та доповнення до КПК України, – приклад тому ст. 615 цього кодексу (особливий режим кримінальних проваджень в умовах воєнного стану).

Діяльність адміністративних та господарських судів

Під час воєнного стану Верховний Суд сформував відповідну судову практику при вирішенні окремих видів спорів в адміністративних справах. Зокрема, зроблені правові висновки про умови набуття внутрішньо переміщеною особою права на допомогу на проживання; про непідсудність адміністративним судам спорів щодо оскарження видачі повістки, яка складена на виконання законодавства з питань військового обов'язку; про неналежність документа, що підтверджує зняття особи з військового обліку, до підстав для перетину кордону в умовах воєнного стану; про особливості звільнення платників від обов'язку сплати митних платежів на період дії воєнного стану та ін.

При цьому з 2022 року господарські суди активно розглядають велику кількість позовів щодо стягнення збитків, завданих внаслідок

воєнної агресії рф. У зв'язку з тим, у господарських судах також постають питання щодо належних/допустимих доказів та способів захисту у таких справах. Станом на теперішній час лише формується відповідна судова практика у таких справах.

Також, з початком війни у ВС сформувалися нові юрисдикційні спори, зокрема щодо того, чи можуть суди розглядати спори, у яких відповідачем визначено рф; чи підлягають розгляду в господарських судах спори про оскарження рішень військового командування про примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану.

Погляд в майбутнє

Вже зараз чітко відслідковується тенденція до більш тісної співпраці з міжнародними судами, особливо стосовно злочинів, вчинених росією на території України. Зокрема, на даний час українська та міжнародна спільноти уважно слідкують за подіями у Міжнародному суді ООН та Міжнародному кримінальному суді (Гаазькому трибуналі) з приводу розгляду справ України проти росії. У таких справах рішення національних судів можуть бути одними з визначальних доказів підтвердження вини рф у вчиненні воєнних злочинів та завдання шкоди українським громадянам та юридичним особам.

Крім того, окремо необхідно звернути увагу, що на теперішній час назріла потреба в найближчому майбутньому внесення змін до процедур суддівської кар'єри. З цією метою у грудні 2023 року Верховна Рада прийняла в

цілому законопроект № 10140-д щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри, що відповідає рекомендаціям Європейської комісії та умовам Меморандуму про взаєморозуміння між Україною і ЄС щодо отримання макрофінансової допомоги.

Натомість слід пам'ятати, що зараз в судовій системі бракує суддів. Так, за офіційними статистичними даними (веб-сайт Судової влади України) чисельність суддів станом на 2023 рік, визначена наказом ДСА України, становить 6 278 суддів, а кількість суддів, які в 2022 році здійснювали правосуддя – 4 434 судді. Отже, станом на 31.12.2022 кадровий дефіцит суддів у місцевих та апеляційних судах які здійснювали правосуддя, становить 1 844 судді.

Відповідно, зменшення під час воєнного стану кількості судів, у яких відправляється правосуддя, поєднане з кадровим дефіцитом суддів, призводить до суттєвого збільшення навантаження на суди та суддів, що негативно впливає на оперативність та якість розгляду справ. Отже, є потреба у комплексному врегулюванні даного питання.

Також, окремо необхідно відзначити, що у 2022 році Україна отримала такий бажаний статус кандидата в члени ЄС (зокрема, 23 червня 2022 р. лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС). Статус кандидата офіційно запускає процес набуття Україною членства в ЄС. Це в свою чергу зумовлює подальшу підготовку до повноцінного членства і трансформацію багатьох сфер, зокрема, і сфери правосуддя.

ВИСНОВОК: Незважаючи на невідворотній вплив війни та спричинені нею наслідки, судова система України надалі функціонує та забезпечує на належному рівні реалізацію конституційних прав кожної особи (громадянина чи відповідної юридичної особи) на ефективний судовий захист. ◆

«ЗАПИТАННЯ ЛИШЕ ОДНЕ: ДЕ ВЗЯТИ ОЦЮ КЛЯТУ ЩЕ ОДНУ ГОДИНУ»

З ТАКОЮ ТЕМОЮ ОЛЬГА ДМИТРІЄВА, ПРЕЗИДЕНТКА ААУ, МЕНТОРКА LAW&BUSINESS STUDIO, КЕРУЮЧА ПАРТНЕРКА АО «ДМИТРІЄВА ТА ПАРТНЕРИ», ДАЛА ІНТЕРВ'Ю ДЛЯ ВИДАННЯ «ЮРИДИЧНА ГАЗЕТА».

Під час інтерв'ю були підняті теми, серед яких:

- Як війна змінила пані Ольгу та як вона планує свою професійну діяльність під час воєнного стану?
- Чи змінився підхід до роботи / нововведення в робочих процесах?
- Як функціонує АО «Дмитрієва та партнери» зараз?
- Кількість клієнтів та яка різниця між українською та європейською клієнтурами?
- Які плани в ААУ на 2024 рік?
- Виклики юрринку під час війни та ін. ◆

Повний матеріал за лінком:
<https://cutt.ly/hwJyM0nJ>

ВІДКРИТТЯ КАБІNETУ-МУЗЕЮ ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

06 СІЧНЯ 2024 РОКУ В ЗАПОРІЖЖІ НА БАЗІ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА ВІДКРИВСЯ КАБІNET-МУЗЕЙ ІСТОРІЇ АДВОКАТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ.

З ініціативою відкриття цього музею перед НААУ виступив **адвокат, голова Запорізького відділення Асоціації адвокатів України Дмитро Майстро**. Для реалізації цього проєкту пан Дмитро об'єднав адвокатів, істориків та науковців регіону.

Меценатом цього проєкту виступив також **адвокат Вадим Лаврівський**.

Сподіваємося, що історія адвокатури буде надихати досягати нових висот та мотивувати професіоналів своєї справи. ◆

ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 209 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В РЕДАКЦІЇ, ЩО ДІЯЛА ДО 28.04.2020

Ханін Семен

Керуючий партнер
ЮК Amber Law Company,
адвокат, к.е.н., Заслужений
юрист України, член Правління
Асоціації адвокатів України

Положення ст. 209 Кримінального кодексу України (далі – КК України), які встановлюють кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, були закріплені одночасно із прийняттям нової редакції Кримінального кодексу України у 2001 році. З цього часу стаття зазнала суттєвих змін та трансформацій.

I. Щодо повідомлення про підозру за ст. 209 КК України в «старій» редакції, що діяла до 28.04.2020

1.1. Згідно ч. 2 ст. 4 КК України: «Кримінально-протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються

законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння».

1.2. На час подій, тобто до вступу в дію Закону № 361-IX від 06.12.2019, ч. 1 ст. 209 КК України була викладена у наступній редакції:

«Вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим **майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів**, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів».

1.3. **Об'єктом злочину** є встановлений порядок здійснення підприємницької та іншої господарської діяльності, з метою протидії залученню в економіку **майна, одержаного злочинним шляхом**.

1.4. **Об'єктивна сторона злочину** може виражатись в одній з трьох форм: 1) вчинення фінансових операцій та інших угод з грошовими коштами та іншим майном, **здобутими завідомо злочинним шляхом**; 2) використання коштів та іншого майна (**здобутих завідомо злочинним шляхом**) для здійснення підприємницької або іншої господарської діяльності; 3) створення організованих груп в Україні чи за її межами для легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, **здобутих завідомо злочинним шляхом**.

1.5. **Суб'єктом злочину** повинна визнаватись осудна особа.

1.6. **Суб'єктивна сторона злочину** характеризується прямим умислом. Особа, яка фактично використовує майно, здобуте злочинним шляхом, у формах, вказаних у ст. 209 ККУ, однак

сумлінно помиляється щодо його походження, не несе відповідальність за цей злочин.

1.7. Для кваліфікації кримінально-карного діяння за ст. 209 ККУ, майно, що є об'єктом злочину, має бути прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом. Факт одержання майна злочинним шляхом - це злочин, якій може встановити тільки суд, оголошуючи обвинувальний вирок. Це, насамперед, впливає з ст. 17 КПК України «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини»: «Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили».

1.8. Відповідно для повідомлення про підозру за ст. 209 КК України за редакцією Кодексу, що діяла на час подій, був необхідний предикат. Предикатом міг бути:

1). Обвинувальний вирок суду, де особа засуджена за злочин, в якому вона отримала майно злочинним шляхом.

2). Обвинувальний вирок суду, де інша особа засуджена за злочин, в якому вона отримала майно злочинним шляхом, та наявні докази, що у даному випадку злочинні діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом.

1.9. В іншому випадку в діях особи немає об'єкту злочину за ст. 209 КК.

1.10. За результатами виїзної місії у 2017 році Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму - MONEYVAL був підготовлений звіт за результатами п'ятого раунду взаємної оцінки та Україні були надані рекомендації. Зокрема експерти рекомендували включити у ст. 209 КК України норму, яка чітко зазначає, що особа може бути засуджена за відмивання коштів за відсутності судового визнання вини відносно здійснення основної злочинної діяльності та за умови, що існування предикатного злочину може бути встановлено на підставі непрямих чи інших доказів без покладення обов'язку на

сторону обвинувачення довести засудження за вчинення основної злочинної діяльності.

1.11. За рекомендаціями MONEYVAL відбулася трансформація ст. 209 КК України внаслідок прийняття Парламентом нової редакції Закону України № 361-ІХ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі - Закон 361), який набрав чинності 28 квітня 2020. **З 28.04.2020** була змінена фабула ст. 209 КК України на наступну: «Набуття, володіння, використання, розпорядження **майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом**, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом».

1.12. Тобто тільки за подіями **з 28.04.2020** особа може бути повідомлена про підозру за ст. 209 КК України одночасно з повідомленням про підозру за іншим злочинном, в якому майно було здобуто злочинним шляхом, або якщо іншу особу повідомлено про підозру за злочин, у якому майно здобуто злочинним шляхом, та наявні докази, що у даному випадку злочинні діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом. (без наявності обвинувального вироку суду за предикатний злочин).

1.13. Пунктом 14 ч. 1 ст. 3 КПК України визначено: «**Притягнення до кримінальної відповідальності** - стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення». Окрім процесуального порядку складення та вручення підозри, слідчій суддя перевіряє наявність **складу кримінального правопорушення та достатніх доказів**. Згідно з ч. 1 ст. 2 КК України «Підставою кримінальної

відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке **містить склад кримінального правопорушення**, передбаченого цим Кодексом». Частиною 1 ст. 11 КК України визначено, що кримінальним правопорушенням є передбачене ним Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Пункт 3 ч. 1 ст. 276 КПК зазначає, що повідомлення про підозру здійснюється у випадку: «наявності **достатніх доказів** для підозри особи у вчиненні **кримінального правопорушення**». Згідно з п. 1 ст. 84 КПК «Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, **слідчий суддя** і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню». Саме **достатність доказів** згадується в п. 1 ст. 94 КПК: «Слідчий, прокурор, **слідчий суддя**, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення». Тобто для повідомлення особи про підозру має бути **склад кримінального правопорушення та достовірні, належні, допустимі, а в сукупності достатні докази** для повідомлення особи про підозру.

1.14. Отже для повідомлення особи про підозру як мінімум треба мати в наявності: суб'єктивну сторону злочину, суб'єкт злочину, об'єктивну сторону злочину, об'єкт злочину, та достатні докази для підтвердження наявності цих елементів складу злочину! Факт того, що згідно ст. 368 КПК України ті ж самі питання ще раз досліджуються під час ухвалення вироку, ні як не змінюють зміст ч. 1 ст. 2 КК України, пункту 3 ч. 1 ст. 276 КПК України, п. 1 ст. 84 КПК України, п. 1 ст. 94 КПК України.

1.15. До такої ж думки прийшов і Верховний Суд, який зазначив, що **склад кримінального правопорушення** – це завжди сукупність його ознак. Не може бути неповного складу

кримінального правопорушення. Відсутність хоча б однієї із ознак, встановлених чи передбачених законом для певного кримінального правопорушення, приводить до відсутності кримінального правопорушення. Тільки вся сукупність установлених кримінальним законом ознак може характеризувати певні суспільно-небезпечні дії як кримінальне правопорушення. Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у своїй постанові від 16.05.2019 (справа № 761/20985/18, провадження № 51-8007км18) наголосив: «...**якщо не було події кримінального правопорушення або в діях особи немає складу кримінального правопорушення, то за таких обставин кримінальне провадження не може бути розпочато. А якщо через помилку чи з інших причин таке провадження було розпочато, то воно негайно має бути припинено і з позиції вимог правопорядку, і з огляду дотримання інтересів всіх учасників правовідносин**».

1.16. Тобто, повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення є стадією притягнення до кримінальної відповідальності та можливо лише за наявності ознак складу цього кримінального правопорушення, тобто об'єкту, суб'єкту, об'єктивної та суб'єктивної сторони злочину.

II. Постанова Пленуму ВСУ від 15.04.2005 № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»

2.1. Вказана Постанова, на жаль, містить у собі певні протиріччя, які потім були виправлені судовою практикою Верховного Суду України.

2.2. Вказана Постанова зазначає у:

Пункті 1: «Звернути увагу судів на те, що відповідно до ч. 1 ст. 209 Кримінального кодексу України обов'язковою умовою, за якої настає відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є одержання таких доходів унаслідок **вчинення** визначеного у п. 1 примітки до ст. 209 КК суспільно небезпечного протиправного діяння (далі – **предикатне діяння**)».

Пункті 5: «Під легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, відповідно до абзацу четвертого ст. 1, ст. 2 Закону N 249-IV та диспозиції ч. 1 ст. 209 КК належить розуміти вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню **незаконного походження коштів** або іншого майна чи володіння ними ...».

Пункті 10: «**Не можуть вважатись одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння кошти або інше майно, якими особа не заволоділа (які не отримала) шляхом вчинення злочину, а які вона незаконно утримала, приховала, не передала державі за наявності обов'язку це зробити..., оскільки в подібних випадках має місце не одержання коштів та іншого майна злочинним шляхом, а незаконне (злочинне) розпорядження ними (якщо право власності на них особа набула законно).**

Не повинні визнаватися предметом легалізації також... кошти, одержані не внаслідок вчинення предикатного діяння, а в результаті проведення фінансових операцій з використанням банківських рахунків підприємств, які мають ознаки фіктивності ...».

Тобто у вказаних пунктах Постанова стверджує, що обов'язковою умовою має бути:

- Вчинене предикатне діяння, визначене у п. 1 примітки до ст. 209 КК України;
- Кошти або майно мають бути незаконного походження;
- Незаконне (злочинне) розпорядження коштами або іншим майном, за умови законного набуття власності над ними, не може вважатись предикатним діянням (злочинном).

2.3. З іншого боку, вказана Постанова містить пункти 11, 12 де зазначено наступне:

«...особа одночасно притягується до кримінальної відповідальності за предикатний злочин та за легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, одержаних унаслідок його вчинення, тобто за сукупністю цих злочинів, оскільки вона усвідомлює, що вчиняє легалізацію таких коштів (майна)».

«...При вирішенні питання про наявність ознак цього складу злочину в діях особи, яка не вчиняла предикатного діяння, судам необхідно з'ясувати, чи є у справі докази на підтвердження того, що особа, котра вчинила одну з дій, зазначених у ч. 1 ст. 209 КК, усвідомлювала,

що кошти або майно одержані іншими особами злочинним шляхом».

Тобто фактично стверджується, що для притягнення до кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, не повинен бути вчинений предикатний злочин, а достатньо підозри у його вчиненні, що фактично протирічить як попередньому змісту вказаної Постанови (пункти 1,5,10), так і диспозиції на той час ст. 209 КК України та примітки 1 до неї.

Найголовніше, що такий підхід було надалі скасовано судовою практикою Верховного Суду України. Так, наприклад, в Ухвалі Колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 03.03.2009 справа 5-415КМ09, скасовуючи вирок Особі за ч. 1 ст. 209 КК України, зазначено: «...**Суд не врахував, що склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 209 КК України - легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, характеризується спеціальними ознаками, і предметом легалізації можуть бути лише кошти чи майно, одержані виключно внаслідок учинення суспільно небезпечного протиправного (предикатного) діяння».**

2.4. Але слід зазначити, що постанова пленуму всу від 15.04.2005 N° 5 у пункті 10 звернула увагу на дуже важливе питання, а саме, що **заволодіння чужим майном (коштами) (ст. 191 КК України) не може бути предикатним злочином, якщо кошти отримані на законних умовах, але надалі коштами незаконно розпорядилися!**

Річ у тому, що об'єктивна сторона складу злочину передбаченого ст. 191 КК України у разі заволодіння чужим майном означає, що особа порушує свої повноваження і використовує організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарчі функції всупереч інтересам служби для незаконного і безоплатного обертання чужого майна. Такі дії утворюють об'єктивну сторону ст. 191 КК України в випадку якщо майно одержано на законних підставах, та надалі особа їм заволоділа, так і без законних підстав. **Але, у випадку, якщо майно отримано на законних підставах, такі дії не містять складу злочину ст. 209 КК України, так як подальші дії на приховування походження майна є як**

раз об'єктивною стороною 191 КК України, та не утворюють суб'єктивної сторони за ст. 209 КК України - використання майна, здобутого злочинним шляхом, та об'єкту злочину відповідно до ст. 209 КК України. Тобто злочин, передбачений за ст. 191 КК України, не у будь-якому разі може бути предикатним злочином, передбаченим приміткою 1 до ст. 209 КК України!!!

2.5. Відповідний висновок підтверджується судовою практикою, наприклад, Ухвалою Колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 12.08.2008 справа 5-2424КМ08:

«Об'єктом злочину, передбаченого ст. 209 КК України є встановлений порядок запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, головною метою якого є недопущення надання правомірного вигляду джерелам походження, володінню, використанню або розпорядженню такими доходами.

У даній справі кошти ОСОБА_1 одержав у кредит легально, офіційно, які не потребують надання їм правомірного вигляду.

Враховуючи наведене, колегія суддів вважає, що вирок суду в частині засудження ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 209 КК України підлягає скасуванню, а справа закриття за відсутністю в його діях складу злочину».

2.6. Відповідний висновок підтверджує також вирок ВАКС у справі 991/1684/22, де відповідні Особи були засуджені за ст. 209 КК України, так як предикатом злочину, передбаченого ст. 209 КК України, було не просто заволодіння коштами відповідно до ст. 191 КК України, а воно було поєднано з вчиненням злочину за ст. 366 КК України (службове підроблення), тобто кошти не були отримані офіційно (легально). ●

Запрошуємо до участі!

Антикорупційний форум

Offline & Online

26.04
2024

KYIV
IQ BUSINESS
CENTER

НАПИСАННЯ СТАТЕЙ ДЛЯ «БЮЛЕТЕНЮ ААУ»

Шановні друзі та колеги!

Ми раді поділитися з вами тим, що ми продовжуємо випускати друкований варіант Бюлетеня ААУ і наступний його випуск з'явиться у квітні 2024 року! У нас є плани випускати бюлетень для кожного форуму ААУ, і для цього нам потрібна ваша допомога та участь.

Ми розпочали збір статей для випуску до Антикорупційного форуму 2024 ААУ, який відбудеться 26 квітня 2024 року.

Основні теми випуску «Бюлетеню» будуть присвячені дослідженню тих питань, які будуть предметом дискусій на Антикорупційному форумі 2024:

- антикорупційна експертиза;
- антикорупційне правосуддя 2023-2024;
- механізми повернення корупційних активів;
- розслідування корупційних злочинів;
- інші актуальні питання антикорупційної практики.

Статтю необхідно надіслати **до 22 березня 2024 р. (включно)** на e-mail: ed@uaa.org.ua.

У разі виникнення додаткових запитань щодо участі звертайтеся за моб. тел.: +38 (067) 501 56 10.

Контакта особа: Гуц Наталія.

Вимоги до публікацій:

1. Стаття має бути ексклюзивною і не публікуватися в інших виданнях.

2. Стаття, написана на підставі рішень судів, а так само інших документів, передбачає посилення на ці матеріали та документи.

3. Автор бере на себе всю відповідальність за зміст статті, достовірність та оригінальність поданих матеріалів. Автор статті гарантує, що стаття не порушує особисті немайнові та інші авторські й суміжні права третіх осіб.

4. Редакція приймає до розгляду статті *.doc обсягом від 4000 до 8000 знаків з пробілами (без зайвих пробілів). Стаття має подаватися разом із фотографією в електронному вигляді, формат JPEG, 300 dpi.

5. Стаття подається до видання після вичитки літературним редактором чи коректором.

6. Редакція залишає за собою право редагувати матеріали, не змінюючи їхній зміст, скорочувати їх обсяг. Матеріали подаються на попереднє узгодження у вигляді листів на електронну пошту-ву адресу видання і повинні містити:

- заголовок (назва статті);
- ім'я та прізвище автора (авторів);
- посада автора (авторів) та назва компанії;
- сам текст статті.

«БЮЛЕТЕНЬ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ»

№1 (56) березень 2024 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ №19855-9655Р від 22.04.2013

Відповідальний редактор:

Ольга Дмитрієва, Президентка ААУ,
керуюча партнерка АО «Dmitrieva & Partners»,
менторка LBS

Засновник:

Всеукраїнська громадська організація
«Асоціація адвокатів України»
вул. Дніпровська набережна, 3, м. Київ, 02098
моб. тел.: +38 067 343-34-07
e-mail: info@uaa.org.ua | www.uaa.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Сфера розповсюдження:

загальнодержавна, зарубіжна

Мета видання: поширення юридичних, адвокатських і наукових знань, інформування про діяльність ААУ та з правових питань

Статус видання: вітчизняне

Над випуском працювали:

Маліневський Олег, Гуц Наталія, Буток Тетяна,
Сафронова Тетяна, Стеценко Руслана, Ващенко
Володимир, Данилець Дмитро, Крячок Тетяна,
Губська Алла, Лотиш Андрій, Ханін Семен

Друк:

ТОВ «АРТ СТУДІЯ ДРУКУ»
м. Київ, вул. Бориспільська, 15
www.artprintstudio.com.ua
Замовлення №868. Наклад 100 екз.

Дизайн: ФОП Остапенко Я.М.

VB'

We
dominate.

In White-Collar Crime too...

vbpartners.ua